

Várpalota Város Önkormányzati Képviselő-testületének

Humán Erőforrás Bizottsága

8100 Várpalota, Gárdonyi Géza u. 39.

Tel: 592 660. Pf.: 76. fax: 592 676

e-mail: varpalota@varpalota.hu

csf
HEK/12.

E L Ő T E R J E S Z T É S

Várpalota Város Önkormányzati Képviselő-testületének

Humán Erőforrás Bizottsága

2023. november 27-i ülésére

A határozati javaslat elfogadásához egyszerű többség szükséges.

Tárgy: Döntés Márton László 1956-os vértanú sírhelyének védetté nyilvánítására vonatkozó javaslatról

Előterjesztő: Campanari-Talabér Márta polgármester

Előkészítő: Bérczes Beáta jogi előadó

A határozati javaslat törvényességi szempontból megfelel.


Bérczes Beáta
jogi előadó


Sándor Tamás
aljegyző


dr. Ignácz Anita Éva
jegyző

Tisztelt Humán Erőforrás Bizottság!

Budai László könyvtárvezető írásban kezdeményezte Márton László 1956-os várpalotai vértanú sírhelyének védelem alá helyezését.

A temetési helyek védelem alá helyezésére vonatkozó javaslat az előterjesztés mellékletét képezi.

Várpalota Város Önkormányzati Képviselő-testületének a temetőkről és a temetkezésről szóló 44/2010. (XI. 30.) rendelete 15. § (1) bekezdése tartalmazza, hogy az ország, vagy a város életében jelentős szerepet játszó személyek temetési helyét, az ott álló síremlékét a temető megszüntetésének kivételével felszámolni nem lehet.

A (3) bekezdés alapján az (1) bekezdésben foglalt védelem elrendelésére a Városszépítő és -védő Egyesület és a város bármely polgára javaslatot tehet. A javaslat tárgyában a döntés a Humán Erőforrás Bizottság hatáskörébe tartozik. A védelem alatt álló temetési helyeket az önkormányzati rendelet 3. melléklete tartalmazza.

A (4) bekezdés szerint a védelem alatt álló sírok gondozását az üzemeltető végzi úgy, hogy a hozzátartozók akarata érvényesüljön.

Kérem a Tisztelt Bizottságot, hogy Márton László sírhelyének védetté nyilvánítása tárgyában döntését meghozni szíveskedjen!

Várpalota, 2023. november 13.


Campanari-Talabér Márta
polgármester

**Várpalota Város Önkormányzati
Képviselő-testületének
Humán Erőforrás Bizottsága**
8100. Várpalota Gárdonyi G. u. 39.
Tel: (88) 592-660 Fax: (88) 592-676
e-mail: varpalota@varpalota.hu

Várpalota Város Önkormányzati Képviselő-testületének Humán Erőforrás Bizottsága 2023. november ..-i ülésén a következő határozatot hozta:

**.../2023. (. .) HEB
h a t á r o z a t :**

Várpalota Város Önkormányzati Képviselő-testületének Humán Erőforrás Bizottsága a temetőkről és a temetkezésről szóló 44/2010. (XI. 30.) önkormányzati rendelet 15. § (3) bekezdésében foglalt hatáskörében eljárva

**Márton László (1928-1956)
temetési helyét**

„A” változat: védetté nyilvánítja.

„B” változat: nem nyilvánítja védetté.

„A” változat elfogadása esetén:

A Bizottság felkéri Várpalota Város Jegyzőjét, hogy a temetőkről és a temetkezésről szóló önkormányzati rendelet fenti döntésnek megfelelő módosítását terjessze a Képviselő-testület soron következő ülése elé.

Határidő: a döntés megküldésére: azonnal

Felelős: Galambos Szilvia, a Humán Erőforrás Bizottság elnöke

A végrehajtásban közreműködik: Bérczes Beáta jogi előadó

Várpalota, 2023. november ..

Galambos Szilvia
elnök

**JAVASLATTÉTEL
MÁRTON LÁSZLÓ 1956-OS VÉRTANÚ
SÍRHELYÉNEK VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁSÁRA**

Összeállította: Budai László

Tisztelt Képviselőtestület!

Javaslom védetté nyilvánítani Márton László 1956-os forradalom és szabadságharc első áldozatának, 1956-os várpalotai vértanújának a sírhelyét, amelyet 1999-ben az '56-os Szövetség állított Várpalota város akkori polgármesterének hathatós támogatásával.

Indokolásul jelen levelem mellé csatoltam Márton László általam összeállított rövid életrajzát, illetve az emlékezetének rövid összefoglalását, valamint mellékeltem az őt megemlítő fontosabb újságcikkek elérhetőségeit, részleteket idézve belőle.

Várpalota, 2023. 10. 16.

Tisztelettel:

Budai László
könyvtárvezető
THURY-VÁR Nonprofit Kft. –
Krúdy Gyula Városi Könyvtár

MELLÉKLETEK

1. Márton László rövid életrajza és emlékezete
2. M. L. fényképe
3. M. L. halotti anyakönyvi bejegyzésének digitális másolata
4. M. L. síremléke napjainkban
5. Róla szóló cikkrészletek (válogatás)

MÁRTON LÁSZLÓ RÖVID ÉLETRAJZA ÉS EMLÉKEZETE

Márton László Várpalotán született 1928. november 19-én Várpalotán. Szülei az Alföldről érkeztek: Márton Mihály sövényházai cseléd, édesanyja, Pető Anna kiskunfélegyházai származású. Apja 1948-ban halt meg, édesanyja 1956 márciusában. A család Várpalotán a Régibánya-Újtelepen lakott, ide indult haza Márton László 1956. október 26-án is, amikor a városon áthaladó szovjet katonák sorozatlövése végzett az akkor 28 éves nőtlen fiatalemberrel. Ő volt Várpalota első áldozata, vértanúja az 1956-os forradalomnak.

Egerszegi Lajos, városunk díszpolgára, 1956-os forradalmár egy interjúban így foglalta össze a vele történeteket: „Márton László sokak által szeretett fiatalemberként élt Palotán, az akkori városgazdálkodási vállalatnál dolgozott villanyszerelőként. Abban az időben a város határában, a »Szélhelyen« működött egy vízház, ezt ellenőrizte rendszeresen. 1956. október 26-án is a munkáját végezte. A vízháztól indult vissza, közben hallotta, mi történt a tűzépénél, így a főúttól eltávolodva, néhány utcával arrébb, az alsóváros felé próbált továbbjutni. Egerszegi Lajos: »Ez egy alattomos, sunyi bosszú volt. A szovjet katonák mindenkire lőttek, aki mozgott. Mártont is eltalálták. Több lövést kapott. Meghalt, szinte azonnal. Víg kedélyű, állandóan mosolygó zenészember volt. Családot még nem alapított. A Novák-féle zenekarban játszott, az itteniek talán úgy jobban emlékeznek, a Trubinton-zenekar.«

Márton Lászlót, a halála helyszínén, egy bozótosban temették el jeltelen sírba.

A kötelező hallgatás, a némaság időszakában szó sem lehetett az illő kegyelettel való eltemetéséről. Mészáros Gyula történész közel egyévi kutatás és szemtanúk meghallgatása után állította össze, hogy mi történt pontosan vele azon az éjszakán. Egyetlen rokona, az unokatestvére 1999-ben még élt, így megélhette, hogy Márton Lászlónak a város, illetve az '56-osok megadták a megérdemelt végtisztességet, és ettől kezdve minden évben koszorúzással emlékeznek rá.

Leszkovszki Tibor, a város polgármestere, az '56-os Szövetség kérésére síremléket állított az áldozatnak, amelyet 1999. október 26-án szentelték fel, Márton László jelképes újratemetésekor.

FÉNYKÉPE



Márton László, a mosolygós harmonikás sorsa is azt üzeni, hogy ilyen soha többé ne legyen

HALOTTI ANYAKÖNYVI BEJEGYZÉSE

Halotti anyakönyvi bejegyzésének digitalizált változata a Familysearch oldalon:

<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GTM4-T7?i=41&cc=1452460&cat=826651>

[illegible]

SÍREMLÉKE NAPJAINKBAN



RÓLA SZÓLÓ CIKKRÉSZLETEK (VÁLOGATÁS)

„Márton László sokak által szeretett fiatalemberként élt Palotán, az akkori városgazdálkodási vállalatnál dolgozott villanyszerelőként. Abban az időben a város határában, a »Székhelyen« működött egy vízház, ezt ellenőrizte rendszeresen. 1956. október 26-án is a munkáját végezte. A vízházról indult vissza, közben hallotta, mi történt a tűzépénél, így a főúttól eltávolodva, néhány utcával arrébb, az alsóváros felé próbált továbbjutni. Egerszegi Lajos: »Ez egy alattomos, sunyi bosszú volt. A szovjet katonák mindenre lőttek, aki mozgott. Márton is eltalálták. Több lövést kapott. Meghalt, szinte azonnal. Vig kedélyű, állandóan mosolygó zenészművész volt. Családot még nem alapított. A Novák-féle zenekarban játszott, az itteniek talán úgy jobban emlékeznek, a Trubinton-zenekar.« A palotai ötvenhatosok sem tudtak Márton László haláláról. Nem tudhattak néma évtizedeken át. Mészáros Gyula kutatásai segítettek. Idén kérték a várpalotai képviselő-testület anyagi támogatását, az első elutasítás után az újabb megkeresésre már sikerrel.»

[Egerszegi Lajos]: **A mosolygós palotai zenészművész.** / Ármás János In:

Napló, 1999. október 22., 55. évfolyam/247. szám, p. 6. Online:

https://adt.arcanum.com/hu/view/VeszpremiNaplo_1999_10/?pg=309&layout=s

„Az inotai 56-os felkelők volt I. és II. rendű vádlottjától, Egerszegi Lajostól (9 év) és Ribb Jóskától (12 év börtön) kaptam meghívást Várpalotára az ottani ötvenhatos megemlékezésre, október 26-ra. Azért erre a napra, mert ott, a háromszor újraválasztott MSZP-s polgármester hathatós támogatásával és példaértékű közreműködésével minden évben ekkor tartják a nagyobb szabású ünnepséget.

A Hajmáskérre Pestre vonuló szovjet páncélosok közül hármat ezen a napon lőttek ki a felkelők. Előtte azonban még egy szomorú esemény történt. Marton László villanyszerelő, az akkori Városgazdálkodási Vállalat dolgozója főnökeitől azt az utasítást kapta, hogy a valamilyen okból leállt vízszivattyúkat hozza rendbe. László ennek eleget is tett, azonban visszaútnban a Fehérvárra vezető úton a vonuló szovjet egységeknek integetett. A fűtanúk hallották, hogy ilyenféle szövegeket kiabált: - Barátaim, ne menjetek Budapestre, ott nem fasiszta, burzsoá felkelés folyik! - és barátságosan integetett nekik. Egy pillanatra úgy látszott, hogy a menetoszlop meg is áll. A következő percben egy hosszú géppuskasorozat hallatszott és a szegény fiú szitává löve maradt az út szélén. A temető bozótosában temették el Marton Lászlót, jeltelen sírba. Egyetlen rokona volt akkor is, most is, az egyetlen unokatestvére. Most közel egyévi kutatás, keresés, meghallgatások után állt össze a kép. A város polgármestere, az '56-os Szövetség kérésére síremléket állított az áldozatnak, amelyet X. hónap 26-án szentelnek fel, Marton László jelképes újratemetésekor. Ennyi idő kellett, míg egy kedves, mindenki által tisztelt és becsült fiatalember az őt megillető végtisztességet megkapja. A búcsúztató beszéd megtartására kértek fel volt cellatársaim, akikkel ugyan „mindössze” csak fél esztendő töltöttem börtönben. Levelük elszomorított, de elvállaltam. Hiszen lassan a temető lesz az 1956-os forradalom és szabadságharc valamennyi résztvevőjének, ezen belül pedig a meghurcoltaknak az „otthona”. Ilyen helyekre járok magam is a legtöbbször. A jelképes újratemetés, Marton László tragédiája okán jutott eszembe, hogy a rengeteg egyéni történet lassan eltakarja az 1956-os forradalom és szabadságharc lényegét, kitörésének okait. ...”

A temető lett az otthonunk 1956-ra - és ezáltal ifjúságomra emlékezem... / Ujságh Tibor ny. tanár In: Fejér Megyei Hírlap, Ünnepi Melléklet. 1999. október 22. p. 6. (A szerző egykor Sárbogárd és a sárbogárdi járás 1956-os volt nemzetőrpáncsnoka volt) Online:

https://adt.arcanum.com/hu/view/FejerMegyeiHirlap_1999_10/?pg=325&layout=s

„Márton László az '56-os forradalom és szabadságharc mártírja. Bolsevista szovjet csapatok golyói végeztek vele 1956. október 26-án - olvasható azon a síremléken, amelyet a huszonnyolc esztendősen elhunyt fiatalembernek állított a várpalotai alsóvárosi katolikus temetőben az '56-os szövetség helyi szervezete és a település önkormányzata. A síremléket tegnap bajtársi találkozó keretében avatták és szentelték fel. Mészáros Gyula, a Pofosz Veszprém megyei elnöke kutatásai derítették ki Márton László mártírhálát: az akkori városgazdálkodási vállalatnál villanyszerelőként dolgozó, a palotaiak által közkedvelt harmonikás fiatalember aznap is a munkáját végezte, s ekkor érte a halál. A sírnál emlékező Ujságh Tibor elmondta, Márton László a nyolcas úton vonuló szovjet tankokból kinéző katonáknak odakiáltotta: „Ne menjetek Pestre, ott nem fasiszták harcolnak, hanem a nép kelt fel elnyomói ellen.” Az egyik harckocsiból rálöttek, azonnal meghalt, jeltelen sírba temették. Ujságh Tibor nyugalmazott székesfehérvári tanár kiemelte, a forradalom túlélőinek ma már egyetlen kívánsága van: nevezzék meg a bűnösöket, s azok kövessék meg az egykori forradalmárokat.

Forrás: Napló-cikk online az 1999-es síremlékavatásról:

https://adt.arcanum.com/hu/view/VeszpremiNaplo_1999_10/?query=%22M%C3%A1rton+1%C3%A1szl%C3%B3%22+v%C3%A1rpalota&pg=352&layout=s

Az 1956-osok megemlékeznek rá 2000-ben a felújított sírjánál.

https://adt.arcanum.com/hu/view/VeszpremiNaplo_2000_10/?query=%22M%C3%A1rton+1%C3%A1szl%C3%B3%22+v%C3%A1rpalota+1956&pg=339&layout=s

Egerszegi Lajos 1956-os forradalmár említi egy 2009-es Napló-interjúban:

„Ekkor Márton Lászlót, a városgazdálkodás villanyszerelőjét elektromos problémához riasztották, s a munka befejeztével a nyolcas út mentén egy szovjet tankból leadott géppuskasorozat nyomán lelte halálát. Ennek pillanatok alatt híre ment a városban. A tüntetésrésztvevői ledöntötték a szovjet emlékművet, feldúlták a szovjet katonák sírkertjét, majd elfoglalták a városi tanács épületét, a középületekről pedig eltávolították a vörös csillagokat.”

https://adt.arcanum.com/hu/view/VeszpremiNaplo_2009_10/?query=%22M%C3%A1rton+1%C3%A1szl%C3%B3%22+v%C3%A1rpalota+1956&pg=358&layout=s

2015-ben a Naplóban „A palotai csata” címmel beszámolt az 56-osok ünnepléséről:

A fő közlekedési útvonalnak számító településen voltak ugyan beszédek és felvonulások az október 23-ai történéseket követően, ám tényleges harcra csupán 26-án került először sor. Ekkor Márton Lászlót, a városgazdálkodás villanyszerelőjét elektromos problémához riasztották, a munka elvégzése után azonban a nyolcas út mentén egy szovjet tankból leadott géppuskasorozat által lelte halálát. Ennek aztán pillanatok alatt híre ment a városban.

Napló, 2015. november (71. évfolyam, 251. szám) 2015-10-27. p. 3.

https://adt.arcanum.com/hu/view/VeszpremiNaplo_2015_11/?query=%22M%C3%A1rton+1%C3%A1szl%C3%B3%22+v%C3%A1rpalota+1956&pg=408&layout=s

Összeállította: Budai László

